

Posudek oponenta na diplomovou práci Pavly Tuháčkové:

Demografické stárnutí se zaměřením na starší seniory

Autorka si zvolila téma velmi aktuální, jímž se v poslední době často zabývá odborná nejen veřejnost, ale které je také předmětem politických diskusí a vděčným mediálním tématem. Svou práci založila na datech pro Českou republiku, které srovnává s údaji za vybrané evropské země. Práce však není jen jednoduchou analýzou procesu stárnutí a posouzením jeho různých aspektů, jak by bylo možné usuzovat z jednoduchého stručného názvu. Autorka se zabývá také novými metodami posuzování stárnutí z hlediska vztahu rostoucího zastoupení starších osob a rostoucí naděje dožití osob (prospektivní věk), věnuje se hodnocení zdravotního stavu populace v ČR a dalších zemích EU s ohledem na osoby staršího seniorského věku; zabývá se vývojem populace starších seniorů a jejich základních demografických struktur od minulosti až k odhadům budoucího vývoje. V poslední části je pojednáno o budoucím vývoji populace České republiky z hlediska stárnutí a tento vývoj začleněn do evropského kontextu.

Lze konstatovat, že práce podává poměrně ucelený pohled na problematiku stárnutí, a to jak z metodického hlediska, tak faktografického pohledu. Na druhé straně takto úctyhodně široký záběr práce a pouhých 70 stránek textu dávají tušit, že zpracování bude patrně v některých aspektech nutně pouze přehledné nebo jen informativní. To by samo o sobě nebylo na závadu, kdyby všechna tato dílčí témata byla zpracována stejně kvalitně.

V první části práce, kterou tvoří dvě kapitoly a jež je uvedením do problematiky demografického stárnutí, je správně pojem definován (o stárnutí by se však mělo hovořit spíše jako o procesu než o jevu), vysvětleny příčiny a stručně pojednán vliv změn plodnosti a úmrtnosti; dlužna zůstala autorka vysvětlení souvislostí migrace a vývoje věkové struktury, tato partie je pouhým popisem vývoje zahraniční migrace v Československu, navíc fenomén slovenské migrace je redukován na zmínku o Romech. Na tuto část navazuje faktografická kapitola analyzující vývoj věkové struktury populace Česka od 50. let do současnosti; nepřesně je zde popsán vývoj porodnosti v 60. letech (s. 22), i když krátkodobě zvýšená úroveň porodnosti měla minimální vliv na ukazatele stárnutí.

Velice pěkně je zpracována pátá kapitola vysvětlující koncept prospektivního věku. Na popis a vysvětlení metody převzaté z literatury navazuje aplikace na hodnoty ukazatele na Českou republiku a porovnání klasických ukazatelů stárnutí a ukazatelů vypočtených novou metodou za světové regiony. Také šestou kapitolu zabývající hodnocením zdravotního stavu populace považuji za zdařilou; je spojením diskuse nad teoretickými a metodickými přístupy a výsledků mezinárodních šetření (určité nesrovnalosti jsou v přepise proměnných ve vysvětlivkách u vzorce ukazatele Zdravá délka života).

Šestá kapitola se týká populace starších seniorů v Česku v současnosti a v perspektivě. Protože úzce souvisí s následující kapitolou týkající prognóz budoucího vývoje, působí podle mého názoru zařazení partie o regionálních rozdílech na tomto místě rušivě. Připomínku mám k textu na str. 56 – v „dnešním“ počtu osob 80letých a starších již nedominují narození za první světové války (v roce 2008 jsou to lidé ve věku 90-94 let). V následující kapitole zabývající se interpretací populačních prognóz ČSÚ a Eurostatu je v textu na s. 67 i v obr. 29, s. 68 chybně označen index závislosti II (old-age dependency ratio) jako index stáří, takže tyto hodnoty a ukazatele vypočítané dle prognózy ČSÚ (tab. 16, s. 57) si neodpovídají. Dobře zpracovaný strukturovaný závěr obsahuje stručné shrnutí a přehledné zhodnocení dílčích výsledků z jednotlivých částí práce.

Předložená práce obsahuje všechny požadované náležitosti, je na dobré technické úrovni, text je doplněn výstižnými obrázky a přehlednými tabulkami. Dojem z práce ale poškodila nekvalitní korektura, v jejímž důsledku zůstala v práci řada chyb v interpunkci, vynechaných slov a gramatických chyb. Přes určitou roztržitost partií podává práce vcelku ucelený přehled o daném tématu.

Autorka v práci prokázala, že se dobře orientuje v odborné demografické literatuře i zdrojích dat domácí i zahraniční provenience, dokáže používat tradiční demografické metody a aplikovat nové metody analýzy.

Podle mého názoru splňuje práce Pavly Tuháčkové požadavky kladené na diplomové práce a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze 19. 9. 2009

RNDr. Dagmar Bartoňová, Ph.D.